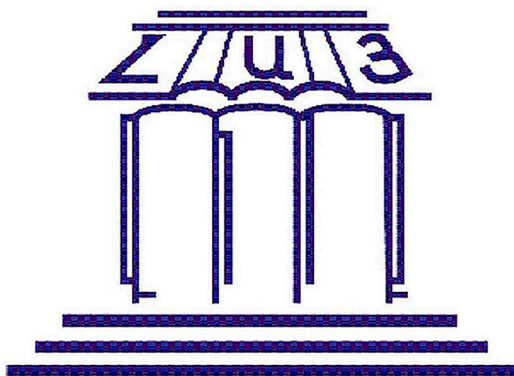

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
նշ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

661

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՐԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ 1

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՐԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
« ԳՐԱԴԱՐԱՆ » ԽՍՀՄԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

8 (47)

Ա-65

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՅԵՎ

ՊԱՅՔԱՐ

Գ. ՍԱՆՆԻԿՈՎ, Ն. ՊՈԼԵՏԱՅԵՎ, Ե. ՎԵՐ-
ՀԱՐՆ, ՈՒ. ՈՅՏՄԵՆ, Գ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ, Հ. ՀԱ-
ԿՈՔՅԱՆ, ՍԻՐԱՆ, Վ. ԶԵՆԴ, ՅԵ. ՄԱՐՏԻ-
ՐՈՍՅԱՆ.

19 ՄՈՍԿՎԱ 24

24 MAY 2005

№

ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

1

12 OCT 2009

8(47)-

Ա-65

Ա

ԱԶԽԱՏԱՆՔ

ՅԵՎ

ՊԱՅՔԱՐ

1001
305

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ «ՔՈՒՐԱ» ԽՄԲԱԿՑՈՒԹՅԱՆ

ՄՈՍԿՎԱ

1924

Գ. ՄԱՆՆԻԿՈՎ

ԱՅՆ ԳԻՇԵՐԸ

Թարգմ. Գ. Ա.

Ահագին, յերկաթե մի գերեզմանոց յեա տեսա,
Քաղաքից դուրս, ցանկի մեջ ընդարձակ.
Կանգնել եյին շողեշարժները շարքերով մրածեփ,
Քնի մեջ՝ կաշկանդված:
Իսկ նրանց հանդիպակ, ինչպես մի տաճար թափուր,
Տխրադեմ, ծառանում եր կեղտաթոր դեպոն.
Բանվորները՝ գործաթող, հանգցրել հնոցներ՝
Գնացել եյին կովի:

Գնացե՛լ եյին...

Յեւ թափուր, ձգվում եյին յերկարորեն ուրերը,
Չե՛ր աղմկում յերկաթը, չե՛ր շաշում,
Չեյին բաղխում կռաններ,

Ու անձրե՛վը միայն, ներկավառ, թափանցող՝
Այդ մեռելային,

Բայց, մռայլորեն զորությո՛ւն ներշնչող

Գերեզմանոցի վրա ահագին՝

Տեղում եր, յերկա՛ր, յիրկար ու համառ:

Յեւ ահա, չե՛մ հիշում՝ արդո՞ք յերազում տեսա,

Թե ամեն ինչ կատարվեց իրոք.—

Մի խուլ գիշեր եր աշնանային,

Գերեզմանոցի վրա՝ կար թանձր մի անդորր:

Կանգնե՛լ եյին շոգեշարժերն անշշուկ.

Ու փոշին խավարի՝ իրենց մեջ թաքուն,

Յերկաթե սարսափով սառնահար,

Նայում եյին դաշտերը՝ ակնապիշ.

Յեւ հանկարծ՝ շչա՛կ.—

Մեռելներ ի վրա՝ շչալն ահականչ,

Կալանչեց հուսակտուր,

Թոթափելով քո՛ւնն երկաթե,—

Ինչպես գազանը մոնչո՛ւմ ե խավարի մեջ գիշերի,

Յերբ կանչում ե կորած իր եզին,

Ինչպես մոնչում ե գազանը... գազան չե՛,—

Ինչպես փողարները ռազմական

Փշում են փողեր՝

Յերբ բանակը յեխում ե արշավի:

Յեւ կանչից փողի, սիգնալի գոչից,

Սովերներով սեվաթույր

Ճանկելով խավա՛րը սարսափահար,

Հանկա՛րծ՝ դղրդացին մեռա՛ծ

Ժանգակալ շոգեշարժները ցանկի մեջ,

Յեւ մոռնչներից պատառոտված անդո՛րրը

Լեցնելով շարժումներով յերկաթեղեն՝

Շնչեցին ծանրակիր:

Գլանները յերակելով՝

Հզոր շոգին խփեց մխոցներին:

Ու քայլվածքով չուգունե, ճնշելով ուսերին,—

Աղմուկով,

Յեւ մոնչոցներով խողովակի,

Ուսովը նվաճելով,

Յերկաթե բանակով, շարքերով ահուելի

Շարժվեցին շոգեշարժներն՝ սպառնական...

Յերկիրը դղրդա՛ց,

Յրկինքը լախացա՛վ, բարձրացա՛վ,

Յեւ լուսինը նահանջող՝

Լուսավորեց

Յերկաթե ապստամբությունը շոգեշարժներին:

Այն գիշեր՝

Բանվորները քաղաքը մտան:

Յ Ե Ր Կ Ա Թ Ը

Քո դեմ՝ մի կտոր յերկաթի,
 Ժանգահա՛ր, քաշով ծանրակիր,
 Խոնարհի՛ր աղանջի՝ յերկաթին, —
 Յեվ նա, վորքա՛ն բան կը պատմի:
 Քարուտ, վայրենի, հի՛ն ու հին,
 Քո դեմ, կը կանգնեն սարե՛րը հանկարծ՝
 Ծոցերուն իրենց, ջղերը հանքի,
 Սքողուն մի կյա՛նք՝ խորքերում:
 Կը խփես յերկաթին դու,
 Թափահար՝ նա, կը հնչի՛, —
 Արթնացման մասին իր՝ քլունգի տակ,

Գործարանի՛,
 Հնոցի՛ մասին մետաղահալ,
 Յեվ կրակում՝ տենդոտ տառապանքի:
 Կը ցնցի՛ քեզ, տնքոցը յերկաթի,
 Ու դու, կը գնա՛ս այդ զնգոցով, —
 Բռնած մեծ ճամբան սյունաշար,
 Հինավուրց վաղի՛միլկայով՝ Սիբի՛ր:
 Կը բացվի դա՛շտը կովի, —
 Յերախնե՛ր թնդանոթի, ուռմբեր, սվիններ,
 Իսկ դաշտում՝ խրձե՛ր մարդկանց,
 Գալարքի՛, հառաչանքի՛, արյա՛ն մեջ:
 Կերերա՛ս բեռն տակ յերկաթի,
 Յեվ, խելահեղ՝ հին ստրուկն ինչպես՝
 Գո՛ւ, յերկաթը՝ վորպես դաժան աստծու,
 Հուսարեկ՝ կանի՛ծես:
 Յեվ կը տեսնես գծե՛ր ուղիղ,
 Իսկ գծերով՝ դեպի հեռո՛ւն կապույտ՝
 Հապճեպ գնացքների
 Վա՛ղքը գիսավոր և մեքենական:
 Վոտքի տակ, տրոփում ե ծով,
 Ու նավերը յերկաթե՛
 Զուգունե մոունչով փոթորկված,
 Հեռանո՛ւմ են տարածքի մեջ կապույտ:
 Կը բռնկի, կը վառվի՛ ծիածանի գույներով
 Հա՛նքը՝ ձեռքիդ տակ,
 Յեվ կը կանգնեն հարթավայրերի վրա գորշ՝
 Քաղաքներ յերկաթա - բետոն:
 Կը լարվեն՝ մկանները,
 Կը յերակվի՛

Մարմնի մեջ հանքային արյուն,
 Յեւ զո՛ւ, վճռական՝
 Կարապի վրա յերկաթե,
 Կը սլանա՛ս՝ բարձունք:
 Յեւ այնտեղից,
 Կանչով պրոպե՛լլերի,—
 Կը կանչե՛ս, կը ճշաս, կը յերգե՛ս՝
 Յերկաթե զորության մասին քո,
 Յեւ մտքիդ մասին՝ հանքապեղ:
 Քո դեմ՝ մի կտոր յերկաթի,
 Ժանգահար, քաշով ծանրակիր,
 Խոնարհի՛ր աւանջը քո,—
 Լսի՛ր յերկաթին,
 Յեւ քե՛զ՝ մարդուն յերկաթե,
 Փա՛ռքը յերկաթե՝ յերգի՛ր:

Լ. ՊՈԼԵՏԱՅԵՎ

ԼԵՆԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ

Թարգմ. Վ. Զենդ

Լենինի պատկերը դեռ չկա,
 Անցյալը չի ծնել ու չունենք.
 Գալիք դարերը գուցե տան
 Պատկերը նրա անավարտ:
 Վոչ կտրիչ, վոչ գրիչ, վոչ վրձին
 Զեն կարող վողջ աշխարհ ընդգրկել,—
 Աշխարհ, — վոր յեռում ե այդ գլխում,
 Երակներում հզոր տրոփում:
 Յեւ ո՞վ ե վոր, — զինված մտքի
 Թռիչքով—
 Պիտի դարձնի անմատչելին մատչելի՝
 Իմաստները— աչքերի հետ անքակտում,
 Տա հայացքը, վոր դարերն ե
 Թափանցում:

Ե. ՎԵՐԶԱՌՆ

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹՅՈՒՆ

Թարգմ. Գ. Ա.

Այնտեղ՝ ուր հրապարակում, սուրն ե գելիտախնի,
Ուր փողոցներով՝ ճեպում ե բոթականն աղատ,—
Տենչանքները թռչում են ցնորված:

Ծեծվում են թմբուկներ՝ հավաքել վերավորանքները յեղած,
նդովքը թույլերի՝ փռնակեց.
Ծեծվում են հավաքել՝ թմբուկները գանգերի մեջ մարդկանց:

Յրֆերբլա՛տը՝ հինավուրց զանգատան,
Նայում ե ինչպես աչք՝ գիշերվա յերկնքից մռայլոտ.
Ահա՛, հնչում ե ժամը կանխորոշ:

Տանիքներին, պոռթկացին բոցերը վրիժոտ,
Յեւ քամին, ոճի խայթոցները նրանց,
Վարում ե ինչպես գիսակներ արնամած:

Բոլոր՝ նրանք, ում հուսահատությունը—հույս ե,
Ում համար ուրախությունն չկա, հուսաբեկումից բացի,—
Խավարից յեղնում են լույսին:

Անհաշիվ քայլերի դոփյունն աճող,
Ավելի, ավելի՝ աղմկոտ, շվաքների միջից չարագուշ,—
Վողողում ե ճանապարհը դեպի դալիք:

Ձեռքերը պարզված, պատառոտ ամպերին,
Ուր հանկարծ, սպառնալի՝ վորոտը պոռթկաց,—
Վորսում են զիկզակները կայծակի:

Խելառներ, աղաղակեցե՛ք պատվերները ձեր,
Այսօր, բոլորին հասել ե ժամանակ,—
Ինչ թվում եր յերեկը՝ դառանցանք:

Կանչում են... մոտենում... ներխուժում դռներ,
Կռուխներից հրացանի, ճոճվում են փեղկեր,—
Մեկ ե հաշիվ. մեռցնել, մեռնել:

ՀԱՐՎԱԾԻՐ, ՀԱՐՎԱԾԻՐ ԴՈՒ ԹՄԲՈՒԿ

Թարգմ. Գ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ

Հարվածի՛ր, հարվածի՛ր դու. թմբուկ. —

Յեվ փողեր փողհարեք, փողհարեք.

Լուսամուտով ու դռներով, ինչպես անդուսպ
զորագունդ, նե՛րս խուժեք,

Տաճարի մեջ, — աղթողներն թող կորչե՛ն.

Դպրոցի մեջ, — ուսանողներն թող կորչե՛ն,

Հեռո՛ւ հարսից, դո՛ւ փեսա, ժամանակ չե՛

այժմ լինել հարսի հետ.

Հեռո՛ւ խոփից, հողագործ,

վար ու ցանքի ժամանակ չե՛.

Կատաղորեն վորոտում են թմբուկները.

Յեվ զայրագին զիլ փողե՛րն են փողհարում:

Ավելի թո՛ւնդ թմբուկներ ու փողե՛ր,

Վորոտաց՛ք քաղաքների ժխորի,

անիմների աղմուկների վրայով:

Ի՞նչ. ննջողների անկողիններն պատրա՞ստ են.

Ո՛վ պիտ քնի այս գիշեր:

Թողեք այսոր առեվտուրն չարչինե՛ր.

Շահամոլներ, թող վոր կորչի՛ ձեր շահը:

Շատախոսը պիտ հանդգնի դեռ խոսե՛լ.

Յեվ դո՛ւ, երգի՛չ, դադարեցրու քո յերգը.

Ի՞նչ, փաստաբանը դատարանում

առաջվա պես իր ճա՞ռն ե կմկմում.

Դե՛ ուժգին վորոտացե՛ք, թմբուկներ, ցաք ու ցրիվ

Յեվ փողե՛ր, պայթեցե՛ք, ճչացե՛ք,

Մանկան ճիչը և մայրական լաց

ու կոծը խլացրե՛ք:

Աղոթողը ու լալկանները և ծերունին

սաբսափահար — ո՛ն, հեռո՛ւ.

Մինչեվ իսկ մեռելները, վոր անթաղ սպասում են

դագաղի, — թող ցնցվե՛ն.

Ո՛, ճչացե՛ք վախասուռնով, զիլ փողե՛ր,

Վորոտա՛, որհասական դու թմբուկ:

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԻ ՅԵՐԳԸ

Մուժ ուժեր, մուժ գիշերն ու ամպեր—
 Անհամբեր,
 Վոր իջնեն սեվաթույր ու նսեմ—
 Յես կուգեմ...
 Յես կուգեմ և տարերք և պայքար
 Խելագար.
 Չեմ ընկնի թեվաբեկ, թեվաբեկ,
 Ո յերբեք:
 Թող խոսեն ծածկամիտ այս գիշեր
 Մուժ ուժեր,
 Նենգամիտ մոտենան մեր գործին
 Վեհածին.

Յե՛լ ընկեր, դու բանվոր, իմ աղատ,
 Հարազատ
 Ու հսկիւր գաղտնապահ մութի դեմ—
 Սիրազեմ:
 Փոթորկից խելագար ու հզոր,
 Համազոր
 Շարքերով վողոգենք մեր ճամբան
 Միաբան.
 Արնահոս Արեւելք մինչ անահ
 Լուսանա—
 Հաղթական շեփորներ թող հնչեն,
 Հողանջեն...
 Թող հնչեն թող հնչեն լուսաբեր
 Շեփորներ,
 Նոր—կյանքի մեծ կովին՝ ոն, վապենք
 Գեպի գենք,
 Յե՛լ ընկեր, մեր գործի վեհ զինվոր,
 Դու բանվոր,
 Ալ կարմիր արյունով մենք կերտենք
 Մի նոր շենք:
 Գերություն ազգերի և կապանք,
 Հալածանք
 Այս կյանքում առ հավետ խորտակվեն
 Հիմնովին...
 Մինչ աղատ, հարազատ, բյուր հազար,
 Հավասար—
 Սովալլուկ մարդկության մենք կտանք
 Աշխատանք:

ՀԱՅՈՐԲ ՀԱՅՈՐԲԱՆ

ԱՄԲՈՒՆ ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԸ

Վորքա՞ն ել ուզեմ ձգտել դեպի ձեզ,
 Վեհապա՞նձ սարեր,
 Ու փարվել մաքուր ձեր ձյունյա կրճքին,
 Վորքա՞ն ուզեմ յես
 Սլանալ վե՛ր, վե՛ր,
 Արծիվի նման հպարտ սավառնել՝
 Ելի՛ չեմ կարող, կուսակա՞ն լեռներ,
 Յերկիրը թողնել,
 Վոր խարխափում ե կեղտ ու մուրի մեջ,
 Տառապում անվերջ.
 Յեվ յես կարիքի աշխարհն եմ ընտրում—
 Ճնշված ու լքված,
 Ուր վիշտ ու զրկանքն իրար հետ գրկված՝
 Մի յե՛լք են փնտրում:

Յեվ դո՛ւք, վա՛ն աստղեր,
 Վորքա՞ն ել դյուլթող,
 Սիրտը պարուրող լինի ձեր հմայք,
 Վորքա՞ն ել գերեք հոգիս յերագող
 Ու ինձ յերկնային տանեք ձեր աշխա՛րհք,
 Դարձյա՛լ չեմ կարող.
 Կապված եմ կամա իմ մայր հողի հետ.
 Հար ու հարատեվ ամբոխի լացը,
 Յով ու կակիծը,
 Ինձ կոչ են անում, թե՛ արի՛, պոե՛տ,
 Մեր վի՛շտը լացիւր,
 Մեզ ընկե՛ր դարձիւր:

Ո՛ր, ինչպե՛ս քաղցր ե յերկինք վերանալ,
 Վիշտ, հոգս մոռանալ,
 Լուսնի փայլի մեջ լողալ, սավառնել,
 Աստղերին գրկել,
 Բայց և անողոր իրականության
 Ուրվականը սեվ,
 Վորպես մի ժանտ դեվ,
 Մարմնացած ըմբոստ բողոքի նման—
 Տալիս ե հրաման.
 —Իջի՛ր յերագոտ յերկնային գահից
 Կյանքին մոտնալու,
 Նրան պարտք ունիս, հարկ ունիս տալու:
 Ու պիտի իջնեմ...
 Հոգիս ձուլած

Ջդերս կապված նրա ջղերին,

Մի ա՛յլ ճանապարհ

Գոյություն չունի յերբեք ինձ համար:

Յեւ վորքա՞ն դյութող լինի ձեռ հմայք,

Յերկի՛նք ու աստղեր,

Կա՛ մի քրտնալի կարիքի աշխարհք

Ճնշված ու լքված՝

Նրան եմ ընտրում,

Այնտեղ վիշտ, զրկանքն իրար հետ զրկված՝

Մի յե՛լք են փնտրում...

Մ Ի Բ Ա Ն

*

Հսկա խարույկներն են

վառվում, վառվում՝ ամեն տեղ՝

և հեռվում,

Սեւ ու շիկացած լեզվակներ նկատում...

Մռայլ դաժան տիեզերքից,

Անցած տանջված կյանքից՝

Ո՛վ ես դու,

կա՛նգ առ.

Ժամդ եկավ

կանգ առ:

Վ. ԶԵՆԴ

*

Դարերով լուած գանգերը մեծ-մեծ հնչում են նորեն,
Անցած աշխարհի գանգերը անհայտ
Հուժկու ձեռներէց շարժվում տարորեն,
Սանձարձակ արշավ ու արհավիրքի
Հուրեր են բերում, փռում ամենուր...

Հազարամյակներ, կորած շիրիմներ,
Դարերով անհայտ ծածկված շիրիմներ
Բացում են նորից խորունկ խորշերը —
Ազատ ուղիներ գալիք արշավին:

Ու հոգիս, կասես, մեծ արհավիրքի
Արձագանքն հզոր, անհանգիստ, ըմբոստ,
Ուզում է նետվել գիրկը մերիկի,
Ուզում է տեսնել սոսկումը յերկրի,
Ուզում է ապրել արհավիրքը մեծ...

ՅԵ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀՈՒՄ

«ԶԱԿԱՏԱԳԻՐ»

Կանգնել ենք ու դիտում ենք դեմքդ հնոր-
յա: Հին ե, հին ծնունդը քո դարեվոր:

Կուշտերը քեզ ծնունդ տվին: Դո «զորություն-
նը» տիրողները նվիրագործեցին... մեզ, միմի-
այն մեզ համար:

Կենսամերժ պոետները լալկան, յերգեցին
քեզ դարեդար:

Յերերուն նկարչի հիվանդ հոգին քեզ պատ-
կերեց ու դարձար դու պաշտամունքը կույրերի:

Բարձունքում, մշուշների միջից գլուխդ
դուրս ես ցցել հաղթական ու քամահրանքով դի-
տում ես տարածություններն անսահման:

Հայացքդ սառն է, դաժան ու հեզնող: Դու
խորհրդավոր գալիքն ես կույրերի...

Ստորեվ, յերկրի վրա, խռնվում ե բազմու-
թյունը հեզ մարդկանց՝ հայացքնին աղեւսով քեզ
ուղղած:

Դողդոջուն ձեռներ են պարզված քնդ. հըր-
հըրում են իրար, բոթբոթում, մաքառում, ըն-
կածներին վոտների տակ տրորում անխնա...

Քեզնից բախտի շող, յերջանկություն են
մուրում, արտասվում ու խորտակվում աւամա:

Այսոր մենք կուռ շարքերով պայքարի յենք
յելել համարձակ: Քեզնից ժպիտ չենք հայցում,
վոչ ել հաղթանակ, վորպես մուրացկան:

Մենք ենք մեր ճակատագիրը: Ու բազուկ-
ները մեր հզոր, վոր կտան մեզ հաղթանակ:

Արցունքապաշտ պոետների դու հզոր «Fatum»
տիեզերքում հրդեհներ ունենք ծավալվող, վոր
պիտ լափեն գոյությունը քո ապիկար:

Այսոր խիզախ յերգերով վճռական մարտի
յենք յելել վստահորեն ու կոխկռտում ենք պաշ-
տամունքը քո զազիր:

Մենք ենք մեր ճակատագիրը: Ու բազուկ-
ները մեր ջրտ, վոր կպարգեւեն մեզ հաղթա-
նակ ու հարատեւ բախտի նոր որեր:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0167988

ՊՐՈՂԵՏԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԼՈՒՅՍ ԿԸՏԵՍՆԵՆ

2. ՅԱԿՈԻՐՈՎՍԿԻ.— Աշխատանքը և զեղեցկությունը
3. Վ. ՎԱՆԴԵԿ.— Գեղարվեստագետը և դասակարգը
4. ԼՅԱՇԿՈ.— Շղթաները
5. ՅԵ. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ.— Նախորդակին
6. ԵՐԵՆԲՈՒՐԳ.— Կոմունարի ծխամորճը

Դիմել՝ Москва, Леонтьевский пер. 16, кв. 20
Группа пролетарских писателей „ГОРН“